

Proiectele de învățare în cadrul ariei curriculare *Limbă și comunicare: o abordare interculturală*

Tatiana Cartaleanu
Republica Moldova

O unitate de învățare pe bază de proiecte este axată pe obținerea unui rezultat educațional autentic, de calitate, pe care cadrul didactic și elevii îl consideră interesant și motivant.
Timothy D. Walker

Atunci când o persoană adultă, încheindu-și studiile de formare profesională (postgimnazială sau postliceală), încearcă să-și găsească un loc în câmpul muncii, angajatorii îi solicită deseori, alături de competențele profesionale certificate de diplome (*hard skills*), și competențe universale (*soft skills*), care nu se predau și nu se evaluează în mod explicit cu teste și note, dar care valorează enorm pentru succesul și realizarea specialistului. Acestea nu intră în curriculumul oficial al formării profesionale, dar, fără deprinderi de lucru cu oamenii și cu documentele, notele de pe diplomă rămân declarații fără acoperire. Organizații nonguvernamentale și sociologi, psihologi și specialiști în resurse umane, trusturi de presă și universități de top se întrec în a alcătui liste de asemenea competențe și, de obicei, încheie prin a învinui sistemul educațional că nu le formează. Disculpându-se oarecum în fața societății și a contribuabililor, școala modifică planul-cadru și propune discipline pornind de la lacunele de moment ale absolvenților, consecință fiind explozia ofertelor de materii școlare, obligatorii și, mai ales, electivă, cu *Educație* în titlu: alături de tradiționalele *Educație tehnologică*, *Educație muzicală*, *Educație plastică*, *Educație civică / Educație pentru societate* și *Educație fizică*, se propun *Educație pentru drepturile omului*, *Educație prin film*, *Educație în biotică*, *Educație pentru media*, *Educație pentru echitate de gen și șanse egale*, *Educație pentru sănătate*, *Educație pentru dezvoltarea comunității*, *Educație pentru toleranță*, *Educație economică și antreprenorială*, *Educație ecologică*, *Educație socială și financiară*, *Educație interculturală*. La momentul lansării „ca idee” a acestor opționale, a valorat enorm sensibilizarea societății civile și a factorilor de decizie din sistem, iar suprapunerea de conținuturi și competențe cu recent aprobată *Dezvoltare personală* demonstrează cât de importantă și actuală a fost ideea. Totuși rămâne incontestabilă restanța pe care școala de orice nivel o are în fața absolvenților la capitolul competențelor universale: și prin aceea că deseori le consideră secundare, și prin aceea că îi lasă și pe elevi să creadă la fel.

Conform rețelei profesionale LinkedIn, top-10 *soft skills* include: 1. competențe de comunicare, 2. capacități de organizare, 3. capacitate de a lucra în echipă, 4. punctualitate, 5. deprinderi de gândire critică, 6. creativitate, 7. flexibilitate, 8. afabilitate, 9. calități de lider, 10. capacități de soluționare a problemelor.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

Raportând aceste exigențe la activitățile și oportunitățile de învățare firești pentru sistemul de învățământ preuniversitar, vom remarca: conceptual, orice disciplină școlară le poate forma și dezvolta la cel mai înalt nivel dacă strategia de lucru a profesorului este una adecvată finalităților respective, dar, practic, școala nu reușește să le formeze tuturor *calități de lider*, după cum nici nu reușește să altoiască *punctualitate* și *afabilitate* dacă lipsește temelia celor „șapte ani de acasă”. Deși oricare dintre competențele sus-numite poate fi dezvoltată, problema e că acest lucru nu se întâmplă fără participarea elevului însuși, fără ca el să pună osul și umărul la propria dezvoltare personală,

Atenția noastră se îndreaptă spre primele 3 competențe: *comunicare, organizare, lucru în echipă*. Școala *trebuie* să-l ajute pe elev să-și dezvolte competențele de comunicare, oferindu-i activități de învățare și oportunități de cizelare; viața școlară cotidiană prezintă nenumărate ocazii de a-și exersa capacitățile de organizare; iar lecția tradițională și activitățile extracurriculare sunt un teren propice pentru antrenarea în lucrul de echipă și exersarea lui în diverse forme și variante. Cu o singură condiție: ca profesorii care intră zilnic în clasă să aibă o viziune strategică în acest sens, să-i pună pe elevi în fața necesității de a învăța colaborând și comunicând, precum și de a comunica și colabora învățând. Venim în ajutorul cadrelor didactice cu unele propuneri, sugestii și recomandări pentru organizarea și desfășurarea lucrului asupra proiectelor de învățare, iar în acest scop vom examina câteva aspecte practice ale procesului.

Proiectul propus este specific prin aceea că, la același subiect și sub aceeași umbrelă, am discriminat diverse aspecte ale problemei și le-am racordat la conținuturile curriculare posibile. Fiecare dintre proiectele propuse este conceput în perspectivă interdisciplinară și solicită un produs evaluabil nou. Sunt diferite atât conținuturile de studiat și competențele specifice disciplinei, cât și produsele, individuale sau de echipă, evaluabile. Aspectele evaluabile repercează obiective pe care le-ar putea avea în vizor profesorul, propunând sarcina de proiect, și elevii, realizând-o. Pe tot parcursul studiului limbii și literaturii române în gimnaziu, descriem 5 proiecte interdisciplinare reunite sub genericul „Cultura mesei”.

În clasa a V-a acesta va fi un proiect individual interdisciplinar la limba și literatura română + educația plastică + educația tehnologică, cu genericul „O bucătărie țărănească”, solicitând un poster care reprezintă vesela și ustensilele de bucătărie necesare Smarandei (din textul „Amintiri din copilărie”: atunci când prepară masa de împăcare cu mătușa Măriuca, după episodul cu pupăza din tei). Elevii vor avea la dispoziție textul și vor primi sarcini diferențiate, după bucatele preparate (alivenci, plăcinte, pui la frigare), având grijă să se țină de text, de circumstanțele spațio-temporale și de posibilitățile unei gospodării țărănești.

Dintre conținuturile curriculare la limba și literatura română este vizat „Câmpul lexical” [7, p. 10], dintre cele ale educației plastice – „Comunicarea prin imagine” [2, p. 4], iar dintre cele ale educației tehnologice – „Vesela, tacâmurile, utilajul și dispozitivele din bucătărie” [3, p. 11]. Finalitatea întregului proiect este selectată din Curriculumul 2019: „La sfârșitul clasei a V-a elevul poate demonstra experiențe lingvistice și de lectură în contextul disciplinelor școlare, manifestând curiozitate și toleranță” [7, p. 11]. Așteptarea noastră este ca elevii să pătrundă în esența unor activități de muncă și a unor operații cotidiene de preparare a mesei, iar pe această cale să învețe cum se numesc obiectele din bucătărie și cum se utilizează. Realizarea unui atare proiect nu este posibilă fără implicarea adulților (părinți, rude, profesori) și fără consultarea

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

cărților de bucate. Pentru evaluarea lui recomandăm criteriile: corespunderea cu sarcina; corectitudinea informațiilor și a imaginilor; aspectul posterului; capacitatea de a-și prezenta lucrarea. Proiectul se edifică pe analiza emică multiculturalității – aspect care permite a descrie diferențele dintre culturi și a crea identități culturale [1, p. 392] – și pe ideea că nu există educație interculturală fără educație culturală. Lucrul asupra posterului solicitat îl va apropia pe elev de bucătăria tradițională și de obiectele de cultură materială ale țaranului, dar și îl va obișnui cu lectura atentă a textului, cu pătrunderea dincolo de perceperea lui literală.

În clasa a VI-a propunem un proiect interdisciplinar de grup, cu genericul „Meniul de prânz tradițional: selecție și rețete”, care va cuprinde limba și literatura română + educația tehnologică. Elevii vor lucra cu textul basmului „Fata babei și fata moșneagului” (sau cu orice alt text de basm, cu condiția ca acolo să existe un asemenea detaliu ca masa sau ospățul, al căror meniu să nu fie explicitat), elaborând trei rețete adecvate pentru masa de prânz a Sfintei Duminiți. Produsul solicitat în final este un caiet de rețete al clasei, ilustrat – acceptându-se atât varianta pe hârtie, cât și varianta electronică a rețetelor. Revenind la tema proiectului precedent, se va insista pe raportarea ilustrațiilor la situația din text (veselă, tacâmuri, textile etc.).

Dintre conținuturile curriculare la limba și literatura română este vizată „Rețeta” [7, p. 7], iar dintre cele ale educației tehnologice – „Bucatele tradiționale. Aranjarea și servirea mesei.” [3, p. 30]. Finalitatea întregului proiect se regăsește în Curriculumul 2019: „La sfârșitul clasei a VI-a elevul poate selecta și discerne informații relevante la temă în varii contexte, manifestând spirit de observație și atitudine creativă.” [7, p.17].

Cerințele față de produsul elaborat de echipă – 3 pagini ilustrate dintr-un caiet de rețete – se materializează în câteva criterii: calitatea grafică a produsului vizual; conținutul produsului; originalitatea prezentării; respectarea limitei; corectitudinea discursului. Acest proiect se poate considera axat în continuare pe aspectul emic.

În clasa a VII-a propunem un proiect interdisciplinar de grup, cu genericul „Terminologia culinară românească de origine turcă”, care va cuprinde limba și literatura română + istoria. Elevii vor lucra cu sursele lexicografice și cărțile de bucate, pentru a alcătui o listă de cuvinte și a realiza sarcina: „Prezentați, în text coerent narativ-dialogic, o scenă / un episod din istoria națională, utilizând 15-20 de termeni culinari de origine turcă”. Produsul solicitat este o înscenare, jucată pe viu, al cărei subiect ar trebui să se inspire din istoria națională și să solicite creativitate maximă.

Dintre conținuturile curriculare la limba și literatura română sunt vizate „Unicitatea limbii române acasă și în lume. Cultura națională, cultura bunei vecinătăți. Contacte culturale. Textul narativ-descriptiv.” [7, p. 17 și urm.], iar dintre cele ale istoriei – „Epoca fanariotă în Țările Române. Viața cotidiană în Europa Occidentală și în Țările Române.” [6, p. 18]. Finalitatea întregului proiect se regăsește în Curriculumul 2019: „La sfârșitul clasei a VII-a elevul poate elabora texte imaginative, manifestând coeziune și coerență discursivă.” [7, p.17].

Produs specific, înscenarea va fi evaluată în următoarele aspecte:

Corespunderea cu sarcina: a) produsul este o înscenare jucată de elevi în baza unui text pe care l-au scris ei singuri și în care au utilizat termenii solicitați; b) există un text narativ-dialogic scris pentru această scenetă; c) în text se regăsesc termenii solicitați.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

Corectitudinea informațiilor: a) termenii sunt utilizați corect; b) sunt exacte și corecte referințele la istoria națională.

Calitatea și originalitatea interpretării: a) elevii cunosc textul și își interpretează adecvat rolurile; b) recuzita și costumele corespund circumstanțelor.

Depășind cadrul emic al educației interculturale, o asemenea sarcină valorifică utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu cu referire la un subiect din istorie, pe care elevii sunt capabili să-l raporteze la un subiect de lingvistică și din care sunt capabili să genereze un text de ficțiune, astfel abordând din plin analiza etică, care descrie fiecare cultură din perspectiva celei native și care permite înțelegerea și schimbul cu alte culturi [1, p. 392].

În clasa a VIII-a propunem un proiect interdisciplinar de echipă, care să cuprindă limba și literatura română + geografia și să se edifice pe tema transdisciplinară „Călători și călătorii” [7, p. 29]. Conținutul curricular la limba și literatura română este „Literatura și geografia”, iar finalitatea este „la sfârșitul clasei a VIII-a elevul poate manifesta curiozitate și creativitate în promovarea patrimoniului natural național prin achiziții de la alte discipline școlare” [4, p. 30].

Tema de proiect este „Descrierea Moldovei. Alimentația”, iar sarcina nemijlocită solicită un produs publicitar la alegere „Prezentați un produs (film (spot); bucler; poster; poster electronic etc.) menit să facă publicitate bucătăriei naționale, specifice localității dvs.”. Grupul-țintă al unui asemenea produs pot fi atât localnicii, cât și turiștii.

Aspectele evaluate se referă la următoarele momente:

- I. Corespunderea cu sarcina: a) produsul este unul publicitar, realizat de acești elevi; b) textul, imaginile sau secvențe video fac publicitate produselor și / sau serviciilor de alimentație publică.
- II. Conținutul discursului publicitar: a) informația cu privire la produsele alimentare specifice zonei este corectă/adecvată, accentuându-le caracteristicile; b) discursul corespunde cerințelor față de textul publicitar, caracterizându-se prin laconism, exactitate, persuasiune și forță de convingere etc. c) echipa apelează la sentimentele consumatorilor de publicitate: emoții, amintiri, trăiri, așteptări etc.
- III. Originalitatea: a) echipa demonstrează o abordare proprie a subiectului: în formularea mesajului, în selectarea produselor, în structurarea informației, în modalitatea de prezentare etc.
- IV. Aspectul produsului: a) forma aleasă pentru acest produs rezultat din sarcina de proiect este adecvată scopului; b) materialele multimedia prezentate sunt procesate calitativ și montate îngrijit.

Corectitudinea discursului: a) discursul este coerent, alcătuit din enunțuri finite; b) în discurs este respectată norma limbii române literare.

În clasa a IX-a propunem un proiect interdisciplinar de echipă, care să cuprindă limba și literatura română + informatica și să se edifice pe tema transdisciplinară „Valori naționale într-o vitrină a lumii” [7, p. 31]. Conținutul curricular la limba și literatura română este „Patrimoniul cultural național”, la informatică – „Utilizarea facilităților de bază ale editoarelor digitale video. Utilizarea editoarelor digitale video pentru prelucrarea secvențelor sonore. Crearea și prelucrarea

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

înregistrărilor video. [5, p.39]”, iar finalitatea este „la sfârșitul clasei a IX-a elevul poate percepe adecvat identitatea lingvistică și culturală proprie în context național” [7, p. 30].

Tema de proiect este „O masă festivă în familie”, iar sarcina nemijlocită solicită un reportaj de la această masă: „Prezentați, timp de 4-5 minute, un reportaj oral însoțit de suport digital (imagini sau secvențe video) de la de la o masă festivă în familie, pe care ați găzduit-o sau la care ați participat ca invitat”.

Aspectele evaluate se referă la următoarele momente:

- I. Corespunderea cu sarcina: a) produsul este un reportaj oral realizat de elev; b) textul este însoțit de imagini sau secvențe video prezentate concomitent cu discursul.
- II. Originalitatea: elevul demonstrează o abordare proprie a subiectului.
- III. Aspectul produsului: materialele multimedia prezentate sunt procesate adecvat și montate îngrijit.
- IV. Modalitatea de prezentare: a) reporterul are o postură adecvată, își proiectează corect vocea, privește auditoriul; b) există o legătură sesizabilă între materialele video și textul reportajului.
- V. Corectitudinea discursului: a) elevul are un discurs coerent; b) în discurs este respectată norma limbii române literare.

O asemenea sarcină de lucru se axează pe aspectul critic al educației interculturale: care se face în scopul de a valorifica ce este bine, just, frumos și rezonabil în fiecare cultură [1, p. 393].

Împărtășind întru totul axioma *Ceea ce vrei să înveți a face înveți făcând*, rămânem la ideea că participarea fiecărui elev la realizarea unei sarcini de proiect nu poate să nu-l marcheze în plan intelectual, iar reluarea unor activități de echipe pe parcursul studiilor, cu certitudine, contribuie la formarea și dezvoltarea unor competențe care îi sunt necesare oricui trăiește în societate.

Referințe bibliografice:

- 1) „Didáctica general”, Coords. R. A. Medina, F. S. Mata. Madrid: Pearson Educación, pp. 392, 393, 2009.
- 2) „Educația plastică”, Curriculum disciplinar. Clasele V-VII. Chișinău, p. 4, 2019.
<https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>
- 3) „Educație tehnologică”, Curriculum disciplinar. Clasele V-IX. Chișinău, pp. 11, 30, 2018.
<https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>
- 4) „Geografie”, Curriculum disciplinar. Clasele V-IX. Chișinău, p.30, 2019.
<https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>
- 5) „Informatică”, Curriculum disciplinar. Clasele VII-IX. Chișinău, p. 39, 2019.
<https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>
- 6) „Istoria românilor și universală”, Curriculum disciplinar. Clasele V-IX. Chișinău, p.18, 2019.
<https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>
- 7) „Limba și literatura română”, Curriculum disciplinar. Clasele V-IX. Chișinău, pp. 7, 10, 11, 17, 29, 30, 31, 2019. <https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>